

НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ

Костянтин Тищенко

ЧИ УТВОРЮЮТЬ ПЕРСЬКІ ГЕОГРАФІЧНІ НАЗВИ ЛЕКСИЧНУ ПІДСИСТЕМУ?

1 На перший погляд, незважаючи на відомі орфографічні проблеми, перські географічні назви цілком адекватно передають звучання назв-першоджерел. З одного боку, більшість перських назв виявляють щодо своїх іноземних прототипів навіть гранично близьку фонетичну відповідність, напр.: Nil, Kâmâ, Terek, Gâron, Oslo, Rigâ, Odesâ, Urârtu, Pâmîr, Bon, Bârselon, Ulânbâtor, Ânkârâ, Elistâ. З іншого боку, саме звичайний для перської мови їх звуковий вигляд не дає підстав для виділення їх в окремий лексико-морфологічний клас, адже, справді, формально вони цілком відповідають загальним іменникам типу *fil*, *soṛnâ*, *malek*, *nâxon*, *pâlto*, *âsânsor*, *vostâ* тощо.

Географічні номенклатурні словосполучення також утворюються в сучасній мові переважно засобами перського ізафету, тобто формально не відрізняються від апелятивних ізафетних синтагм: *rûde-Perut* (... Bug, Hend, Elb), *daryâçéye-Esiqkul* (... Rezâiyye, Sevân, Ontârio), *âbšâre-Niâgârâ*, *daryâye-Siyân* (... Sorx, Zard, Sefid, Xazar, Bâltik, Aze, Šemâl, Eyoni, Marmarâ, Mediterâne), *tangéye-Bosfor* (... Maželân, Jabal-ot-Târeq), *tor'eye-Pânâmâ* (... Suez), *oqyânuse-Atlas* (... Hend, Kabîr=Ârâm=Sâken), *xalije-Fârs* (... Botni, Gâskoni), *sâhéle-Âj*, *'arze-Âteš* (... Jadid), *damâqéye-Omid* (... Sabz), *jaziréye-Geroanland*, *jazâyére-Soleymân* (... Aleusin, Komoro, Damâqeyye-Sabz), *šêbhe-jaziréye-Kerimé* (... Eskândinâvi), *dâste-Lut* (... Kavir), *sahrâ'ye-'Arabestân*, *kúhe-Damâvand* (... Ârârât), *kúhhâye-Âlp* (... Pirene, Âpenin, Kârpât), *pâdšâhiye-Sued* (... Belžik), *šâhre-Tehrân* (... Kiyiv, Pâris) тощо.

У зіставному плані варто відзначити хіба що більшу поширеність у перському узусі конкретних іменних синтагм зі словами *tud* "річка", *šahr* "місто", *kuhhâ* "гори", тобто,

нейтральний, а не маркований характер сполук типу *gúde-Vistul, šáhre-Mashad, kuhháye-Bâlkân*.

Таку ж ізафетну структуру мають і складні назви географічних об'єктів з означенням: *Xâvare-Nazdik (-o-Miâne) (... Dur), Âsyâye-Markazi (... Janube-Xâvari), Âmrikâye-Semâli (... Janubi), Gineye-Estevâyi (... Jadid), Ćine-Xâvari (... Markazi), Beritânyâye-Kabir, Qarabâqe-Kuhestâni, 'Arabestâne-Sa'udi, Karâneye-Bâltik (... Denister), Eyâlâte- Mottahadeye-Âmrikâ (= Etazuni)*.

Більш поширені в минулому, але тепер відсутні на другий план внаслідок активізації пуризму, деякі арабські номенклатурні сполучення продовжують позначати певні звичні, традиційні об'єкти, проте у створених з цією ж арабською лексикою нових сполуках спостерігається вже регулярна заміна арабської ідафи перським ізафетом: *Jabal-ot-Târeq* "Гібралтар" (але *Jabâle-Pirene*), *Bâb-ol-Mandab* (але *Bâde-Bering*), *Mâvarâ'on-Nahr* "Мавераннагр", букв. "Заріччя", "Середня Азія" (але *Mavara'e-Ordon* "Трансйорданія", *Mâvâra'e-Qafqaz* "Закавказзя", *Mâvâra'e-Kârpât* "Закарпаття"), *Bahr-ol-Mayyet* і новіше *Bahre-Lut* "Мертве море", *Beyt-ol-Moqaddas=Uršalim* "Єрусалим", *Beyn-on-Nahreyn* "Дворіччя" та ін.

2. Разом з тим, окрім розглянутих географічних назв, які за звуковою та морфологічною будовою в цілому не відрізняються від апеллятивної лексики, існує інша, досить численна географічна лексика, структурні особливості якої заслуговують на окремий розгляд. Так, типово перські назви країн з характерним складником *-стан*, частина яких була запозичена з перської до інших мов і досі там широко вживана (а), у самій перській мові – численніші і вживаються для позначення не тільки азіатських (b), але й деяких європейських країн (c):

(a) *Balučestân, Afqâneštân, Pâkestân, Hendustân, Tâjikeštân, Qerqizeštân, Ozbakeštân, Torkmanestân, Kâzâxestân, Bâšqireštân (=Bâšqortostân), Tâtârestan, Dâqestân, Kordestân;*

(b) *'Arabestân, Armanestân, Qarabâqe-Kuhestân, Gorjestân, Âjârestân, Abxâzestân, Moqolestân, Yakutestân;*

(c) *Bolqârestân, Serbestân, Majârestân, Lahestân, Engelestân.*

Серед традиційно перських назв європейських країн, як бачимо, фігурують колишні васали або сусіди Османської імперії, а також Великобританія, яка першою з країн Європи встановила дипломатичні відносини з Персією ще 1561 року.

3. Арабськими зразками (d) започатковані пізніші власне перські утворення за аналогією топонімів на *-е* (e), до яких виявляються близькими й іншомовні географічні назви на *-е* (f):

(d) *Aljaziré, Nabaše, Jadde, Basre, Qazze, Makke, Madine, Dejle, Qahere;*

(e) *Berme, Jave, Махажал'е, Tanje, Farqâne, Xive, Badkube, Kalkate, Qaraqande;*

(f) *Tâupe, San Xoze, Sao Tom, а також франкофонні топоніми: Kore, Lâhe "Гаага", Gine, Ogugue "Уругвай" тощо.*

Спеціальний арабський суфікс іменників жіночого роду *-іуе* був продуктивнішим в минулому (g), про що свідчить семантичний аналіз назв і порівняння їх з новішими топонімами (h), проте він усе ще вживаний.

(g) *Askandariyye, Maqduniyye, Russiyye, Suriyye, Sufiyye, Torkayye, Ogumiyye "оз. Урмія";*

(h) *Siber(yye), Nijeryye, Oqyanusiyye.*

4. Значний лексичний пласт утворюють географічні назви, запроваджені до перської мови у французькій звуковій формі. Причинами саме такого вибору джерела запозичень були окрім очевидно позамовних (культурно-політичних), також і власне лігвістичні: окситонний характер і фонетична близькість обох мов. Істотно, що як у французькій, так і в перській географічній номенклатурі наголос в іншомовних назвах не знає винятків, регуляр-



но розміщуючись тільки на останньому складі: Sikago, Âlp, Rom, Kârpât, Irland, Island, Ântârktid, Viyan, Âten, Žen, Sen, Loren, Hâvân, Bâlkân, Âpenin, Ârzântin, Lisbon, Žapon, Âmâzon, Nis, Bizâns=Rum, Otriš, Mânš, Hâvr, Nâpl, Sebâstopol, Versây, Belžik, Bâltik, Ântârktik та ін.

Зауважимо, що тут, як і взагалі у всіх запозиченнях з французької, не розрізняються французькі закриті, відкриті, редуковані й носові голосні, а також переднє [a] і заднє [a]. Проте в цілому характер звучання відтворено безперечно вдало. В інших запозичених франкофонних топонімах сталися незначні звукові зміни переважно під впливом орфографії писаного латинською першоджерела (озвучення “німих” у сучасній нормі приголосних) (i), через специфіку перської артикуляторної фонетики (j) або з інших причин (k):

(i) Pâris, Ânvers, Kopenhâg, Montkârlo, Monreâl (але Monb(e)lân);

(j) Perâg, Veniz, F(o)lorâns, Folorid, Montovideo, Pâdokale, Jutlând, Fenlând, Suis, Sued, Vezum, Vistul, Boruksel;

(k) Ćin, Hendoĉin, Nijer, Sisil, Mekzik, Âlmân, Luzân (острів Лусон), Munix, Zurix.

Побіжно варто відзначити неоднотипне відтворення голосного в компоненті **-land(e)** оригінальних європейських назв: Island, Irland, Eskotland, але Jutlând i Fenlând.

Органічно вписалися у перську лексику (продовживши ряд питомих слів з суфіксом **-i**) численні назви країн у французькій формі іменника на **-i** (етимологічно з старофр. **-i** від лат. **-ia**): Âlbâni, Ânâtoli, Belârusi, Birmâni, Bolivi, Bosni, Estoni, Etiopi, Gâmbi, Letoni, Litvâni, Libi, Moritâni, Rumâni, Šili, а також Siberi, Mânĉuri, Krâkovi, Etâzuni.

Окремі назви цієї групи мають протетичне **E-** та зміну **in** → **an**, яка властива й іншим франкофонним запозиченням перської мови: Eskvndinvi, Eslovki, Andonezi, пор. також Berlan, Dublan, Pekan, Ran, Vian (від фр. Vienne)

За аналогією до франкофонних назв на **-i** у перській мові сформувалася група “псевдофранцузьких” за формою топонімів: Gâskoni, Sardeni, Espâni, Botsvani, Horvâti, Boruneyi, Vambayi, а також Trojâ = Troyâ, Kâmberâ (пор. фр. Gascogne, Sardaigne, Espagne, Botsvana, Croatie, Brunei, Vambay, Troie [trwa], Canberra [див. Robert, 1988].

Невелика група ойконімів на **-e** досконало відтворює франкомовні прототипи: Gine, Kore, Dâhome, Kerime, Pârâgue, Pirene, Lâhe, (Daryaye-) Aže (пор. фр. Guinee, Coree, Dahomey, Crimee, Paraguay, Pyrenees, La Haye, (Mer) Egée).

5. Ще одна помітна група перських топонімів на **-a**, запроваджена через європейськокомовне посередництво, орієнтується на інший, латинсько-італійський [див. Zanichelli, 1996] морфологічний взірць (1), який органічно продовжує давню модель на **-a** (m), до якої тяжіють і зближення з місцевим звучанням пізніше засвоєних іншомовних назв (n):

(l) Itâliyâ, Espânyâ, Boliviyâ, Beritânyâ, Goâtmlâ, Ćekyâ, Libiyâ, Foloridâ, Ingušyâ, Adigiyâ, Grenâdâ, Âsyâ, Efriqâ, Emrikâ, Hâvânâ, Brâziliyâ, Perâyâ;

(m) Boxârâ, Qazâ, Qanâ, Lehâsâ, Bosnâ, San’â, Himâliyâ, Sahrâ’;

(n) Âlâskâ, Kâmberâ, Ozâkâ, Pânâmâ, Seri Lâânkâ, Sirdaryâ, Âmudaryâ.

6. Невелика кількість топонімів закінчується на **-o**, **-u**, **-ow**, **-v**: Gerondo, Gelasgo, Mekziko, Montkarlo, Šikago, San Fransisko; Kyušyu, Qezel-ordu; Merv, Kerakow, Varšow, Moskow, Dehlie-Now Tel-Aviv, Tânânâriv.

Очевидно, саме останній тип звучання і відповідна перська орфографія – найбільш прийнятні для передачі численних українських топонімів з форматом **-iv** (o). З офіційним запровадженням романізованої форми реального україномовного звучання топонімів України для міжнародного вжитку постає на черзі осучаснення перських форм також і решти географічних назв України. У відповідності до відомих характеристик української



звукової системи основні зміни порівняно з існуючим станом мають стосуватися передачі літери г [g→h] через “гає-гавваз” або “дочашме” (p), передачі палатблизіації вставним -i- (q) та заміни колишнього ʕ (r) і голосних o, e, в закритому складі на -i- (s):

(o) Kiyiv, Leviv, Xârkiv, Ćernihiv, Hluxiv, Obuxiv, Zâžkiv, Mikolâyviv, Ćortkiv, Berdiĉiv, Nemiriv;

(p) Horlivkâ, Uzhorod, Mizhiryâ, Kriviy Rih;

(q) Vinnitsiâ, Ponizziâ, Zaporizziâ, Livoberezziâ;

(r) Nižin, Novgorod-Siverskiy, Makiyivkâ, Denister, Denipro, Denipro-petrovsk;

(s) Sambir, Ternopil, Borispil, (Rude-)Stoxid, Ćernivtsi, Šepetivka, Rivne.

Відповідні топоніми в арабо-перській графіці:

(o) کي ٿيو ، لويو ، خارکيو ، چرنهيو ، هلوخيو ، ابوخيو ، واشکيو ، سي کولايو ، چورتکيو ، برد بچيو ، نسي ريو .

(p) هورليوگا ، اوژهورود ، هيز هيريا ، کروي ريه ؛

(q) وينتسيا ، پونزيا ، زاپورزيا ، لوبواليا ؛

(r) نيژين ، نوهورود ، سي روسکي ، ماکي ٿيوگا ، نسي ستره ، نسي پرو ، نسي پرو پترو سک ؛

(s) سامبير ، ترنوپيل ، بورسپيل ، رود ستوخيد ، چرنيويتسي ، شپه تيوکا ، ريونه .

Як і в географічній номенклатурі інших мов світу, в перській топоніміці мають певне поширення номенклатурні дублети (t); часом один з членів пари - вже застаріла назва (u).

(t) Bosnâ = Bosni, Horvâti = Kroâsi, Emrikâ = Âmrikâ, Efriqâ = Âfriqâ, Abxâz = Abxâzi, Bizâns = Rum, Trojâ = Troyâ, Libiâ = Libi, Qazâ = Qazze, Bolivyâ = Bolivi, Hâvânâ = Hâvân, Siberiyye = Sibi, Krâkovi = Kerâkow, Teflis = Tebilisi, Eyâlâte-Mottahedeye-Âmrikâ = Etâzuni, Penompen = Penompene (остання форма утворилася через помилкове прочитання кінцевого латинського диграфа у прототипі Pnompenh).

(u) Šâm = Suriyye, Arvand = Dejle, Âbe-Âmuy = Jeuhun, Nabaše = Etiopi та ін.

7. Безперечно навчальну проблему і деякий теоретичний інтерес становить досить численна група топонімів з різноманітними типово перськими про- і епентетичними голосними. Протетичне e- (v) виникає на початку слова перед групами приголосних sp, st, sk, sl, sm, sn; епентетичне -e- регулярно спостерігається в групах muta cum liquida, а також ph, pn, tb, dn, lv, lh, nj, rn (w); епентетичне -o- виникає внаслідок акомодациї (x); значно рідше трапляється епентетичні -a- (y) та -â- (z).

(v) Eskândinâvi, Eslovâki, Esmolensk, Estokholm, Estrasburg, Espitzbergen, Eskažerrâk; Golfesrim, Engelestân;

(w) Berijtaun, Beritânyâ Berzil, Pehenyân, Penompen, Perut, Perâg, Perâyâ, Portoperans, Tebilisi, Degesden, Denister, Kelâyped, Kerâkow, Keret, Kerime, Geroanland, Gerinviĉ, Geromdo, Gerozniy, Gelasgo, Belgerad, Arzerum, Vroteslav (!) “Вроцлав”, Levev, Lehâsâ, Nejâmen, Nurenberg;

(X) Boruksel, Folorâns, Foloridâ, Godânsk;

(Y) Farânse, Tarâbolos, Tarâbuzân;

(Z) Astârâxân (очевидно, під впливом Astârâ).

8. Інші фонетичні зміни у назві-першоджерелі можуть відбуватися: (A) внаслідок неоднозначності звукової інтерпретації літер перського письма; (B) через орієнтацію на французьку вимову сполучення літер in [ē]; (C) через мотивований не зовсім зрозумілими причинами перехід s→z, що має місце лише в окремих топонімах (D) внаслідок заміни голосною o інших голосних у назві-першоджерелі; (E)



через нестабільність голосних в усній інтерпретації топонімів, записаних арабперською графікою; (F) внаслідок дії народної етимології; (G) в результаті стягнення приголосних в деяких іншомовних географічних назвах за аналогією з назвами місцевої традиції:

- (A) Jarjtaven :: Berijtaun, (Jazâyere-) Aleusin, Salisburi, Taymz;
- (B) Berlan, Dublan, Pekan, Vasangton, Tiyantsan;
- (C) Luzân, “о. Лусон”, Sãn Xoze, Tekzâs, Mekzik(o), Lukzamburg, Ozâkâ, Nâgâzâki;
- (D) Orupâ, Ordon, Orogue, Buenosâyros, Kâbol, Pâdokâle, Montovideo, Geroanland;
- (E) Musel “м. Мосул”, Comulongma “г. Джомолунгма”, Vârûnâš (!) “м. Воронеж” (але українська назва міста – Voroniž), Qezel-ordu “м. Кзилорда”;
- (F) Naхjavân;
- (G) Goâtmlâ, Berzil, Emrikâ (пор.: Lobnân, Tehrân, Sahrâ’, Maqduuniyye, Oqyânus, Naхjavân ...).

Наскільки далеко можуть заходити відцентрові фонетичні процеси, які відбуваються у неперерваних у часі живих ланцюгових запозиченнях, можна побачити на прикладі перських топонімів, що досі зберігають консонантну подібність до своїх європейських відповідників, але мали з ними географічно й мовно різноспрямований розвиток від спільного етимона [див. Фасмер, 1967; Брентъес, 1976; 1980]. Водночас ця група прикладів унаочнює важливу роль типу писемності в мовних і культурних контактах:

- Felesti < ар. Filastin ~ гр. Παλαστίνη – “Палестина”;
- Farât < ар. Furât, турецьк. Firat < шумерськ. Uruttu “мідна річка” < Uruudu “мідь” > гр. Εὐφράτης “Євфрат”;
- Iravân (пор. заст. рос. Эривань) < урарту Erebuni > вірм. Yerevan “Єреван”.
- Tarâbuzân < турецьк. Trabzon < гр. Τραπεζοῦς -οὔντος “Трапезунд”;
- Naхjavân < Naхис “ім’я власне” +avan “поселення” - “Нахічевань”
- Qebres < турецьк. Kibris < гр. Κύπρος “Кіпр”;
- Lobnân < Lobnan > гр. Λίβανος > лат. Libanus “Ліван”;
- Estâmbul < стимульована графікою та ідеологічно зумовлена зміна турецьк. Istanbul < гр. στην Πόλιν < εἰς την Πόλιν “Стамбул”;
- Bâbol < ас. Bab-ilu “брама бога” < гр. Babulwn “Вавилон”;
- Damesq < ар. Dimisq, Dimasq > гр. Δαμασχός “Дамаск”
- Ordon < ар. Urdunn < араб. Yarden > гр. Ἰορδάνυς “річка Йордан”;
- Suriyye < ар. Suriyye < гр. Συρία > лат. Syria “Сирія”;
- Qafqâz – ар. Qafgâz – гр. Καύχασος – скіфськ. *xrohu kasi “сніжноблискучий”, “Кавказ”;
- Tabbat – гінді Tibbat – тюрк. Tibät ~ Tûrüt “Тибет”;
- Qâhere – ар. Qâhira – al-Qâhir “переможець, бог Марс” – “Каір”;
- Mârâkeš – ар. назва міста в Марокко – ісп. Maruecos – “Марокко”.

9. Нарешті, найсамобутнішу групу перської географічної лексики складають однослівні назви, за формою цілком відмінні або далекі від іншомовних назв тих самих об’єктів, а отже, незрозумілі для іноземця без перекладу: Seyhun “Сирдар’я”, Jeyhun “Амудар’я”, Send або Hend “р. Інд”, Dejle (іст. Arvand) “Тигр”, Mesr (з ар.) “Єгипет”, Yunân “Греція (власне, Іонія)”, Nabaše “Ефіопія (власне, Абіссинія)”, Majârestân “Угорщина”, Lahestân “Польща”, а також Daryâye-Xazar “Каспійське море”, Âsyâye-Sâqir “Мала Азія”, Sahele-Âj “Берег Слонової Кості”, сучасний Кот-д’Івуар” тощо. Слід зауважити, що самобутні географічні назви такого типу відомі і в інших мовах, пор. укр. Відень, Угорщина, Німеччина, Словаччина, Польща, чес. Janón “Генуя”, Venátку “Венеція”, італ. Leoroli “Львів”, Monaco (di Baviera) “мюнхен”, нім. іст. Lembrg “Львів” та ін.



10. Насамкінець, окремих – і вельми важливий – аспект як дослідження, так і практичного вивчення мови становлять особливості правопису перських географічних назв. Основні орфографічні труднощі стосуються передачі звуків [k – q – y], [x – h], [ʻ] та інших :

[k – q – y]

Арабізми:

- غ . افغانستان ، بخداد ، غزه ، غزنین ، غنا ، بن غازی .
- ق . ماخاج قلعه ، مقدونیه ، اقیانوسیه ، اقیانوس ، افریقا ، یرنقال ، عراق ، عشق آباد ، دمشق ، قاهره ، قرطاجنه ، قطر .

Тюркізми:

- غ . بلخارستان ، دانستان ، کوهت داغ ، قره بخاز کول ، مغلسنان ، قره باغ کوهستانی
- ق . باشقیرستان ، اسیق کول ، تازان ، قره قند ، قویان – کویان ، قره قلپاق ، قره قوم ، قره چای ، قره جای ، قزل ، قزل اردو ، قزل قوم ، قره بخاز کول ، قزاقستان ، قبرس ، قره قیزستان ، قسطنطنیه ، قره باغ ، سمرقند – але تاشкند .

Давні місцеві назви:

- ك . کاباردا ، کارون ، کوشک ، کراچی .
- غ . فرغانه ، سغد .
- ق . قفقاز ، قم ، قند هار .
- ح . حیدآباد ، حجاز ، بحر لوت ، حلب ، صحراه ، سیحون ، جیحون ، حیسه . [x – h]
- ه . هاکاسه ، همدان ، هلسینکی ، بوشهر ، مشهد ، هند ، هندستان ، هندوچین ، لهستان ، هرات ، دهلی ، اصفهان ، لاهور ، هیمالیا ، هندوکش ، تاهیتی ، هاور ، هاوان ، هوتلولو ، کهنهاک ، چرتیهوو ، قند هار .
- خ . خرطوم ، خارطوم ، خارکیوه ، خرسون ، خمیه ، خوارزم ، (دریای) خزره ، ایجاز ، آستараخان ، بخارست ، موخیج ، زوریج ، سوخوم ، نخجوان ، بلخ ، بالخاش .
- ه . صحراه . [ʻ]
- ع . عربستان ، ماخاج قلعه ، عراق ، صنعا ، عدن ، یرت سعید .
- و . اسرائیل ، ترعه سوئز . ***
- س . صنعا ، صحراه ، صریستان ، صوفیه ، صحر . [ʼ . ʼ]
- ط . ریاط ، قرطاجنه ، قسطنطنیه ، خرطوم ، خارطوم .
- ض . الریاض .

З обстеженої нами загальної кількості близько 2200 географічних назв, які наводяться у нормативних словниках [Рубинчик, 1970; Восканян, 1986; Овчинникова, 1965] розглянуті вище лексико-морфологічні підгрупи становлять таку частку:

Лексико-морфологічна група	Кількість назв	Відсоток
Словосполучення	457	20,8
Назви с формантом -стан	26	1,2
Назви переважно арабського походження на -е	34	1,5



Назви франкомовного походження на -і та ін.	97	4,4
Назви з фрмантом -а	33	1,5
Назви на -о, -и, -ow, -v	26	1,2
Назви з про- і епентичними голосними	50	2,3
Назви з іншими фонетичними змінами	51	2,3
Самобутні назви іранської географічної традиції	12	0,5
Назви, гранично близькі до звучання прототипу	1420	64,3

Таким чином, про авторномний характер перських географічних назв в цілому можна говорити завдяки їх семантико-дистрибутивним особливостям; проте близько 1/6 назв має також і власну фонетико-морфологічну специфіку. Конкретизувавши це твердження можна у такий спосіб:

(1) семантичні особливості географічних назв (позначення ними реальних географічних об'єктів);

(2) а також дистрибутивні, синтаксичні властивості їх (включення до характерних мовленнєвих контекстів з локалізуючою функцією) дають підставу вказати перські географічні назви в цілому за окремий семантико-дистрибутивний клас лексики. Що має практичним наслідком виділення їх в окремий реєстр у словниках. Разом з тим, помітний підклас перських географічних назв, який продовжує місцеву географічну традицію, виявляє також і певні структурні особливості, а саме:

(3) присутність усталених лексико-морфологічних формантів (-stan, -iyue, -e, -i, -a);

(4) і яскраво виражений перебіг адаптивних фонетичних процесів, хоча вони зустрічаються й в апелювативних запозиченнях (про-, мета- і епентизи звуків, фонетичні стягнення тощо).

Це дозволяє зробити висновок про перські географічні назви як про гетерогенний, передусім семантично й дистрибутивно зумовлений, клас лексики з фонетико-морфологічним підкласом перських самобутніх топонімів і специфічно змінених назв-запозичень. Цей підклас включає назви важливих географічних об'єктів і тому, незважаючи на досить малу частку в реєстрі, виявляється частовживаним у мовленні, що й пояснює збереження ним тепер – і слід гадати, надалі – свого традиційного фонетико-графічного вигляду.

ЛІТЕРАТУРА

- Брентъес Б. 1976. *От Шанидара до Аккада*. Москва.
 Восканян Г.А. 1986. *Русско-персидский словарь*. Тегеран.
 Овчинникова Овчинникова И.К. и др. 1965. *Русско-персидский словарь*. Москва.
 Рубинчик Ю.А. 1970. *Персидско-русский словарь*. В 2-х т. Т. 2. Москва.
 Фасмер М. 1967. *Этимологический словарь русского языка*. В 4-х т. Т.2. Москва.
 Kiss L. 1980. *Foldrajzi nevek etimologiai szotara*. Budapest.
 Robert. 1988. *Le petit Robert*. Vol. 2. Dictionnaire universel des noms propres. Red. A. Rey. Paris.
 Zanichelli. 1996. *Enciclopedia Zanichelli*. Roma.

